

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Sufiksalne rzeczownikowe derywaty augmentatywne w serbskiej leksyce potocznej

Author: Robert Bońkowski

Citation style: Bońkowski Robert. (2017). Sufiksalne rzeczownikowe derywaty augmentatywne w serbskiej leksyce potocznej. "Zeszyty Cyrylo-Methodiańskie" (Nr 6 (2017), s. 57-68), DOI:10.17951/zcm.2017.6.57

Uznanie autorstwa - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autorstwa.

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

SUFIKSALNE RZECZOWNIKOWE DERYWATY AUGMENTATYWNE W SERBSKIEJ LEKSYCE POTOCZNEJ

ROBERT BOŃKOWSKI
Uniwersytet Śląski

SUFFIXABLE NOUN AUGMENTATIVE DERIVATIVES IN SERBIAN COMMON LEXIS.

The article discusses Serbian augmentative nouns. It presents common suffixes forming the beads, typical for Serbian common lexis, revealed through contemporary examples in whole phrases and sentences. The analysis shows that contemporary Serbian vocabulary is characterised by a multitude of suffixes forming augmentation.

Keywords: linguistics, Slavic studies, Serbian augmentative nouns, word formation, suffixes.

Zjawisko współczesnej sufiksальной augmentacji rzeczownikowej w serbskiej literaturze naukowej nie doczekało się dotychczas konkretnego opracowania. Problemem samej derywacji leksyki potocznej / żargonowej¹ natomiast zajmowali się np. R. Bugarski (Bugarski 2006), B. Ćorić (Ćorić 1995), czy J. Kašić (Kašić 1987).

Celem artykułu jest próba analizy będących współcześnie w użyciu serbskich derywatów augmentatywnych w leksyce potocznej z uwzględnieniem sufiksów biorących udział w tego typu procesie, ze wskazaniem na produktywność poszczególnych sufiksów. Jednak autor nie rości sobie prawa do końcowej oceny stopnia natężenia produktywności każdego z przyrostków w diachronii oraz rozstrzygnięcia problemu, które przyrostki uczestniczące w tym procesie stają się bardziej popularne², a które są obecnie w zaniku, zostawiając tę decyzję naturalnym użytkownikom języka serbskiego – potencjalnym badaczom serbskim tego problemu.

1 Terminy te w serbskiej nomenklaturze traktowane są synonimicznie.

2 Poza wnioskiem wynikającym z dostępnego współczesnego materiału językowego.

Przeprowadzona analiza produktywnych współczesnych serbskich augmentatywnych derywatów rzeczownikowych z uwzględnieniem istotnych dla tego procesu sufiksów została poparta konkretnymi przykładami użycia danego derywatu w zdaniach, a te z kolei wyekscerpowano przede wszystkim z dzisiejszych serbskich blogów i forów internetowych.

Augmentatyw, inaczej zgrubienie to według *Encyklopedii językoznawstwa ogólnego* pod redakcją Kazimierza Polańskiego *rzeczownik albo przymiotnik utworzony od danego podstawowego i wyrażający w porównaniu z nim nadmierną wielkość przedmiotu czy też nadmierne nasilenie cechy. Por. pol. „chłopisko”, „konisko” wobec „chłop”, „koń”, dial. „wielgachny” wobec „wielgi” ‘wielki’* (Polański 2003: 68). Z kolei cyfrowy *Słownik Języka Polskiego* definiuje augmentatyw jako (...) *wyraz o charakterze augmentatywnym (zgrubiałym), wyrażający wielkość czegoś (np. bucisko) lub poufaty stosunek autora słowa do przedmiotu wypowiedzi (np. chłopisko)...*³. Ujęta w *Gramatyce współczesnego języka polskiego* definicja augmentatywów określa je natomiast jako *wyraży oznaczające duży rozmiar przedmiotu, łączące w sobie najczęściej także znaczenie ekspresywne, a więc ustosunkowanie emocjonalnie pejoratywne (kontekstowo także żartobliwe lub serdeczne) nadawcy względem desygnatu podstawy bądź też względem sytuacji (odbiorcy)* (Grzegorzczukowa – Laskowski – Wróbel 1999: 427). Definicję serbską tego terminu można odnaleźć w *Rečniku srpskog jezika*. Określa ona augmentyw jako: *izvedena imenica koja označava nešto uvećano, često s nijansom pejorativnosti (npr. kućetina, požurina); supr. deminutiv* (RSJ 2007: 49). Poszerzoną definicję tego terminu funkcjonującą w serbskiej lingwistyce można odnaleźć w *Encyklopedijskom rečniku moderne lingvistike*⁴. Według tego słownika augmentatyw to *termin koji se upotrebljava u morfologiji da bi se označilo afiks s opštim značenjem „velik”, bilo doslovno ili metaforički (često implicirajući nezgrapnost ili ružnoću). Kao primeri mogu se navesti –urda, -(et)ina u srpskom [jeziku – R.B.] (...) (npr. ruka – ručurda, rućetina ili rućina)* (Kristal 1998: 43).

Z kilku przedstawionych definicji, zarówno polskich, jak i serbskich wynika, że w wielu przypadkach istotną cechą augmentatywu jest jego nacechowanie ekspresywne⁵.

3 <<http://sjp.pl/augmentatyw>> (dostęp do wykorzystanych w tekście stron internetowych w dniach 03.05.2017 – 26.08.2017).

4 Mimo, iż jest to tłumaczenie z języka angielskiego (oryginał: David Crystal, *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, Basil Blackwell Ltd. Oxford 1985), to jednak firmowane i w zakresie znaczeń definicji lingwistycznych przejęte i dostosowane do języka serbskiego przez wybitnych językoznawców Ivana Klajna i Borisa Hlebca.

5 O tym w odniesieniu do polskich formacji m.in.: Grabias 1981: 56–62, czy Grzegorzczukowa 1979: 28.

KLASYFIKACJA SERBSKICH AUGMENTATYWNYCH DERYWATÓW RZECZOWNIKOWYCH

Do tworzenia rzeczownikowych derywatów augmentatywnych w języku serbskim służy kilka sufiksów. Ich produktywność nie jest jednakowa. W serbszczyźnie potocznej augmenatywa rzeczownikowe tworzone są od rzeczowników (rodzaju męskiego i żeńskiego, a sporadycznie – rodzaju nijakiego⁶). Zwiększają znaczenie danej cechy rzeczownika wyjściowego lub są też pejoratywne (znaczenie jedno wyklucza drugie, tzn., obydwie cechy nie łączą się ze sobą).

1. Formant *-ina*

Sufiks *-ina* (wraz z jego postaciami złożonymi typu *-čina*, *-etina*, *-ština*, *-urina* itd.) należy do bardzo produktywnych w języku serbskim i w językach południowosłowiańskich w ogóle. Posiada on wiele znaczeń, jednak najczęściej w serbszczyźnie oznacza on cechę lub posiada znaczenie sufiksu augmentatywnego. Zresztą Ivan Klajn z czysto metodologicznego punktu widzenia, z uwagi na ogromną liczbę wyrazów posiadających ten sufiks, w celu większej przejrzystości dzieli sufiks *-ina* na dwie jednostki tematyczne. Pierwsza z nich jest dołączana do wszystkich rodzajów podstaw, podczas gdy druga, posiadająca charakter augmentatywu, łączy się wyłącznie z podstawami rzeczownikowymi. Typ pierwszy w wielu wyrazach jest akcentowany, *-ina* [zwłaszcza w derywatach odprzymiotnikowych i odliczebnikowych, np. *brzina* ‘szybkość’ (< *brzi* ‘szybki’), *trećina* ‘jedna trzecia’ (< *treći* ‘trzeci’, czy z leksyki potocznej *kaubojština* ‘film kowbojski’, ‘na sposób kowbojski’], drugi natomiast typ drugi pozbawiony jest akcentu, por.:

(...) odvojićemo sufiks *-ina*, s više raznih značenja među kojima je najtipičnije značenje osobine, od augmentativnog sufiksa *-ina*². Prvi se spaja sa svim vrstama osnova, dok drugi po samoj prirodi augmentativa, dolazi samo na imeničke osnove. Prvi je u mnogim rečima naglašen, *-ina* (pre svega u izvedenicama od prideva i brojeva, npr. *brzina*, *trećina*); drugi je uvek nenaglašen. I sa čisto metodološkog gledišta, s obzirom na ogroman broj reči s ovim završetkom, dobro je podeliti ih na dve tematske jedinice u cilju veće preglednosti (Klajn 2003: 95).

Sufiks ten dodawany jest do rzeczowników wszystkich rodzajów, lecz najczęściej do rzeczowników rodzaju męskiego. Dochodzi przy tym do alternacji, np.:

6 Język serbski nie posiada systematycznego (czy też automatycznego) sposobu tworzenia zgrubień od rzeczowników rodzaju nijakiego typu: *more*, *sunce*, *jezero*, *selo*, *vreme*, *jelo*, *dete*... Istnieją co prawda pejoratywy (np. *selendra* ‘wiocha’) ale nie posiadają one natury systematycznej.

- *k>č, c>č* (*junak* ‘bohater’ – *junačina*)
- *g>ž* (*kovčeg* ‘walizka’ – *kovčežina*)
- *h>š* (*trbuh* ‘brzuch’ – *trbušina*)

W trakcie tego procesu w wymowie –(i)jekawskiej języka serbskiego (serbska część Sandżaku, Republika Serbska w Bośni i Hercegowinie) dochodzi także do jeszcze jednej alternacji: – *ije/je* skraca się mianowicie do –*je-* bądź –*e-*, por. nap.: *cvijet* ‘kwiat’ – *cvjetina*, *brijeg* ‘wzgórze’ – *brežina/brježina*, *crijep* ‘dachówka’ – *crepina/crjepina*. Augmentatywy tworzone za pomocą formantu *-ina* mogą powstawać także od rzeczowników rodzaju żeńskiego i nijakiego, jednak nie są one liczne. Podobnie jak w przypadku rodzaju męskiego, w rodzaju żeńskim dochodzi także do alternacji, por.: np. *ovca* – *ovčina*, *kobasica* – *kobasičina*, *dlaka* ‘włos’ – *dlačina*.

Zgrubienia utworzone przy pomocy formantu *-ina* mogą wyrażać kilka funkcji stylistycznych i znaczeniowych. W języku serbskim augmentatywa mają zazwyczaj znaczenie pogardliwe i pejoratywne, lecz nie zawsze oba zjawiska współwystępują ze sobą. Wśród funkcji i znaczeń augmentatywów utworzonych za pomocą sufiksu *-ina* wyróżniamy:

- Zgrubienia, które oznaczają coś większego niż przeciętnie, nie posiadają pejoratywnego niuanse: np.: *čovečina* (Babić 1991: 235);
- Zgrubienia posiadają znaczenie pejoratywne kiedy:
 - a) wyraz podstawowy sam w sobie znaczy coś negatywnego: *Magarčino*, *ništa ne znaš*,
 - b) desygnat, który powinien być przeciętny, taki jak pozostałe, jest większy lub któraś z jego cech jest bardziej nasilona. Odnosi się to zazwyczaj do części ciała, ubrań itp.: np. *nosina kao surla*,
 - c) znaczenie pogardy wywodzi się z jasno określonego wcześniej kontekstu: *stara olinjala glumčina* (Babić 1996: 13),
 - d) zgrubienia mogą mieć także i znaczenie hipokorystyczne. Dzieje się tak wtedy, kiedy:
 - słowo podstawowe oznacza już coś pozytywnego: *poštenjačina*, *veseljačina*;
 - chce się podkreślić jakąś pozytywną stronę desygnatu: np. *moja mala junačino*;
 - e) zgrubienia, pełniące funkcję stylistyczną, polegającą na zmianie rodzaju wyrazu z męskiego na żeński: np. *ona stara generalčina*.

Powyższe przykłady wskazują zatem na różnorodność znaczeniową derywatów z sufiksem *-ina*. Mimo, iż są to augmentatywy, nie zawsze wyrażają one pogardę, czy coś negatywnego. Przeciwnie, często zgrubienia z sufiksem *-ina* posiadają znaczenie pobłażliwe,

bądź nawet hipokorystyczne. Ma to związek z kontekstem użycia oraz przymiotnikiem opisującym dany augmentatyw (Babić 1991: 236).

2. Formant *-etina*

Podobnie, jak w przypadku formantu *-ina* w ramach tego formantu Ivan Klajn wydziela dwa typy:

- a) ogólny sufiks rodzaju żeńskiego (jak np. w nazwach mięs typu *teletina* ‘cielęcina’ – w tym wypadku można byłoby się zastanowić czy sufiks ten dodawany jest do mianownika l.p., czy też uwzględniając perspektywę historyczną do form przypadków zależnych (por. M. lp. *tele* (psł. **telę* < **telęte*) – G. lp. *teleta*) – wówczas byłby to sufiks *-ina* dodawany do formy rozszerzonej rzeczownika;
- b) sufiks augmentatywny (w przeciwieństwie do sufiksu *-ina* zawsze posiadający akcent) (Klajn 2003: 77).

Augmentatywa utworzone z jego pomocą w większości przypadków posiadają rodzaj żeński i najczęściej tworzone są od rzeczowników właśnie tego rodzaju. Mogą oznaczać istoty żywe, por. *ženetina* (< *žena* ‘kobieta’), *babetina* (< *baba*) itp., jak też przedmioty (*sabljetina* (< *sablja* ‘szabla’), *cipeletina* (< *cipela* ‘but’), *sobetina* (< *soba* ‘pokój’) itp.). W zależności od znaczenia wyrazu motywującego i od kontekstu oprócz znaczenia augmentatywnego u wszystkich może być mniej lub bardziej wyrażone również znaczenie pejoratywne. W latach pięćdziesiątych zeszłego wieku na podstawie przykładów z gwar hercegowińskich Jovan Radulović stwierdził, że pejoratywność tego sufiksu jest dużo częstsza w środowisku wiejskim, niż w miejskim. Według niego np. *zemljetina* posiada znaczenie słabej ziemi, ziemi słabej jakości, a *ženetina* oznacza chorą kobietę, zwłaszcza w kontekście w jakim ją wypowiedziano, por. *Da, oprostite, ženetina mi je u kući i slabo viđa sunca i mjeseca* ‘Przepraszam, kobiecisko (babsztyla) mam w domu i ledwo widzi słońce i księżyc’ (Radulović 1956: 106–113).

Identycznie, jak w przypadku poprzednich sufiksów i tu dochodzi do alternacji na końcu tematu, por. np.: *grozničetina* (< *groznica* ‘gorączka, febra’), *ovčetina* (< *ovca*), *ptičetina* (< *ptica*), *dlačetina* (< *dlaka* ‘włos’), *ručetina* (< *ruka*) itp, jednak z pewnymi wyjątkami, jak np.: *bocetina* (< *boca* ‘butelka’), *tetketina* (< *tetka* ‘ciotka’). Występują też takie derywaty, które tworzone są na dwa sposoby, np. *šačetina* i *šaketina* (< *šaka* ‘pięść’) (Babić 1991: 243).

Znaczenie augmentatywów powstałych z pomocą formantów *-etina* jest podobne, jak pozostałych sufiksów. Wyróżnia się tu trzy funkcje:

- augmentatywy podkreślające, że coś jest większe niż przeciętnie: *bocetina*, *jametina* ‘jama, nora’.
- augmentatywy z odcieniem pogardliwym, pejoratywnym, np.: *ženetina* [...] *s brčetinama kao u muškarca*.

Podobnie, jak przypadku pozostałych sufiksów augmentatywnych zmiana rodzaju męskiego na żeński ma odcień stylistyczny i pogłębia pogardę w stosunku do danego de-sygnatu (Babić 1996: 16).

3. Formant *-urina*

Sufiks *-urina* należy do bardzo produktywnych sufiksów augmentatywnych. Posiada on wyraźny odcień pejoratywny.

Formant ten występuje w dwóch postaciach: *-jurina* oraz *-urina*. Sufiks *-jurina* dodawany jest do tematów kończących się na spółgłoski *c*, *k*, *g*, *h*, *s*, oraz *st* które następnie ulegają jotacji i zmieniają się na *č*, *ž* i *š* oraz *šč*, por. np. z języka ogólnego: *ptica* – *ptičurina*, *ruka* – *ručurina*, czy *bolest* – *boleščurina*. Jednak zdecydowanie częstszym wariantem tego sufiksu jest postać *-urina*. Część augmentatywów powstałych z użyciem sufiksu *-jurina/-urina* można traktować jako zgrubienia sekundarne od augmentatywów na *-ura* (np. *majčurina* – *majčura*, *devojčurina* – *devojčura*, czy *Cigančurina* – *Cigančura*). Ponadto, jak pisze Klajn słowniki rejestrują sporo przykładów typu *baburina*, *soburina*, *ručurina*, *ženurina* itd., czyli formacji utworzonych od rzeczowników, których augmentatywy posiadające inne sufiksy są bardziej powszechne (por. np.: *babetina*) (Klajn 2003: 103). Zresztą według Babicia, formant ten w odniesieniu do języka chorwackiego został w dzisiejszych czasach wyparty przez zdecydowanie częściej występujący sufiks *-etina* (Babić 1996: 16). Liczne przykłady na augmentatywne użycie tego sufiksu znaleźć można w takich derywatach, jak, por. np.:

- *baburina* f < *baba* f ‘stara žena’ (*Razlog: Eto smara likusa, baburina stara nikad da u penziju ode?*);
- *gradurina* f < *grad* m ‘veliki grad’; (*Upozoravamo ga da neće videti april u Beogradu, nego natuštenu balkansku gradurinu veoma različitu od butik-grad Novog Sada, kako ga je on nazvao*⁸)

7 <<http://www.los-balkan.com/index.php?topic=426031.10;wap2>>.

8 <http://www.danas.rs/nedelja.26.html?news_id=344706&title=Lagano+ateriranje>.

- *zgradurina f (augm.) < zgrada f ‘velika zgrada, obično ružna’ (Ova zgradurina zida se potpuno bespravno (...)) – Inače ova fotografija u ovom clanku nije sveza, to je fotografija od pre 2-3 meseca, a sada je ta zgradurina od 6-7 spratova⁹⁾ itp.*

4. Formant -čina

Sufiks -čina jest formantem złożonym, zintegrowanym z -ina i z podstawami kończącymi się na -k lub -c. Sufiks ten jest bardzo produktywny. Wykorzystuje się go do tworzenia wyłącznie zgrubień, które jednak rzadko posiadają tylko znaczenie augmentatywne. Wnosi on zazwyczaj odcień pogardy lub pieśczołliwości. Derywaty mające w podstawie wyraz rodzaju męskiego, który został zmieniony na żeński, pełnią funkcję stylistyczną podkreślającą ich pejoratywność. Augmentatywność i pejoratywność nie idą w parze. Wiele zależy od kontekstu i użytego do opisu danego słowa przymiotnika. Znaczeniowo wyróżnia się tu:

a) derywaty mające oddźwięk pejoratywny, pogardliwy, por. np.:

- *seljačina m < seljak m (Koliko vam se puta desilo da čujete da je neko “seljak” ili “seljačina”, zbog svog postupka, oblačenja, ponašanja? Žargonski, ovi izrazi se odnose na osobe koje imaju loše, neukusne manire i time se na neki način ističu u društvu (...)) Međutim, postoji ogromna razlika između ova dva termina i jako često se upotrebljavaju u potpuno pogrešnom kontekstu (...) SELJAK je reč koja označava poljoprivrednog radnika, koji živi na selu, gde se bavi stočarstvom, ribolovom, pčelarstvom i drugim aktivnostima. Do industrijske revolucije, ovi ljudi su činili većinu u gotovo svakoj državi, dok je kasnije postalo obrnuto (...) SELJAČINA ili je žargonski pogrdan izraz, koji se odnosi na čoveka koji se ponaša u najmanju ruku nekulturno. Pljuvanje po ulici, glasno razgovaranje, način oblačenja, bezobzirno ponašanje... sve ovo spada pod kategoriju “seljačine”¹⁰⁾.*

9 <<http://www.serbiancafe.com/lat/diskusije/mesg/15/17117237/ova-zgradurina-zida-se-potpuno-bespravno.html?5>>.

10 *SELJAK ILI SELJAČINA: Šta je uvreda, šta kompliment, a šta zanimanje?!*, [w:] Telegraf.rs, 18. Januar 2015, <<http://www.telegraf.rs/vesti/beograd/1386449-seljak-ili-seljacin-sta-je-uvreda-sta-kompliment-a-sta-zanimanje>>. W cytowanym artykule znajdujemy wyjaśnienie, iż (...) seljaci su kroz istoriju bili previše zauzeti svakodnevnim poslovima da bi imali slobodnog vremena za obrazovanje i razvoj visoke kulture. Zbog toga su bili manje obrazovani, a zbog zabačenosti sela u odnosu na gradove i manje izloženi dostignućima masovne kulture. Kao krajnja posedica se razvio kulturni stereotip seljaka kao neobrazovanih, primitivnih, konzervativnih i zatucanih osoba. Zbog toga izraz seljak danas se koristi kao pogrdan naziv za osobe koje svojim manirima na neki način krše norme kulturnog ponašanja. Ovo je prilično uvredljivo, jer reč seljak ne predstavlja nešto čega se treba stideti, već upravo suprotno – to su ljudi koji naporno rade i koji od svog rada i žive *(pol. wieśniak).

- *budalčina* m < *budala* ‘velika budala’ (*Popularni pevač Miroslav Ilić je poznat kao čovek koji otvoreno priča o svemu, pa zato i ne čudi što je opisao i period kada je previše pio i objasnio zašto je, kako kaže, bio budalčina i magarac¹¹*).
 - *crnčina* f pejor. i augm. < *crnac* ‘murzyn; [Jednostavno, Lumumba je bio preveliki državnik, a premali političar i to je platilo glavom uz gnušanje Belgijanaca što im je jedna crnčina držala lekcije (i potraživala račune)¹²] itp.
- b) derywaty mające oddźwięk pieszczotliwy, pobłażliwy, por. np.:
- *bedačina* f < *beda* f (bez zmiany rodzaju)
 - *kafančina* f < *kafana* ‘velika kafana’ (*Augmentativ kafane. U slengu ne znači velika kafana, već prava kafana, onakva kakva treba da bude. Relativno mali prostor. Zabačena. Zadimljena. Tiha muzika sa lokalnog radija. Matora konobarica. Asortiman pića primeren pravoj kafančini. Bez koktela. Možda ponešto da se nabode. Meze ili roštilj. Po mogućstvu karirani stolnjaci (...) – Primetio sam da se mnogo bolje provodim po kafančinama nego u fensi kafićima¹³*) itp.

5. Formant -ština

Sufiks *-ština* należy do dość produktywnych w serbskim słowotwórstwie. Znaczenie czysto augmentatywne i zarazem pejoratywne posiadają jednak tylko trzy formacje utworzone przy jego pomocy (Klajn 2003: 209-210), por.:

boleština f (augm. i pej.) < *bolest* f ‘choroba’ (*Dobio neku koznu bolestinu jer sam popio koka kolu iz case jer se vec nisam usudjivao vodu piti¹⁴*);

vrućiština f (augm. i pej.) < *vrućica* f ‘wysoka temperatura ciała, gorączka; choroba, której jednym z objawów jest wysoka temperatura ciała’;

rakiština f (augm. i pej.) < *rakija, rakijetina* f (*Uuu jebote... mene još drži ona rakiština...još sam pujan¹⁵*).

6. Formant -ura

Sufiks ten posiada w języku serbskim charakter augmentatywno-pejoratywny i jest niezwykle produktywny. Należy go odróżnić od sufiksu pochodzenia łacińskiego (jak np. w wyrazach *docentura, agentura*), o takiej samej budowie, lecz innym akcencie (*-úra*).

11 <<http://www.telegraf.rs/jetset/1341055-miroslav-ilic-alkohol-me-je-pretvarao-u-cudoviste>>.

12 <<https://www.mycity-military.com/Ostalo-5/Ko-je-ubio-Patrisa-Lumumbu.html>>.

13 <<http://vukajlija.com/kafancina/724218>>.

14 <http://www.b92.net/putovanja/komentari.php?nav_id=715080> (pisownia oryginalna).

15 <<http://niskevesti.rs/abe-nislije-novogodisnji-specijal/>> (pisownia oryginalna).

Formant *-ura* w trakcie derywacji powoduje zamianę końcowych głosek tematu *-k*, *-c*, *-sk* i *-st* odpowiednio w *-č* i *-št*. Może być stosowany zarówno w odniesieniu do ludzi, jak również do rzeczowników nieżywotnych (Klajn 2003: 196-197)¹⁶, por. np:

- *devojčura* f (augm. i pej.) < *devojka* f ‘dziewczyna’ (*Vesna verbalno nadjačava Miljanu Kulić, nekulturnu devojčuru, i iznosi sve što zna o porodici Kulić*¹⁷);
- *Cigančura* f (augm. i pej.) < *Ciganka* f (*Ovo je toliko bezobrazno, da može samo da uradi pijandura (...) ili neka cigancura*¹⁸);
- *majčura* f (augm. i pej.) < *majka* f (*Sada se uhvatila nekoga ko nije vredan njene pažnje, a njena majčura tu nije u ulozi prave majke*¹⁹);
- *glavura*²⁰ f (augm. i pej.) < *glava* f (*On je dobar samo za reklamu govedeg gulasa sa tom glavurom*²¹) itp.

7. Inne formanty

Pozostałe sufiksy tworzące rzeczownikowe derywaty augmentatywne należą do mniej produktywnych. Dlatego też trudno jest określić ich znaczenie. Niewątpliwie w tej grupie na plan pierwszy wysuwają się dwa sufiksy: *-usina* i *-čuga*. Formant *-čuga* odnotowujemy np. w takich derywatach, jak *crnčuga* < (*crnac*), *filmčuga* (< *film*), *kamenčuga* (< *kamen*), czy *pivčuga* (< *pivo*) itp. Więcej jednak przykładów odnaleźć można wśród derywatów z formantem *-usina*. Należą do nich, np.: *glavusina* (< *glava*), *bedrusina* (< *bedro*), *vatrusina* (< *vatra*), czy też *kamenusina* (< *kamen*).

Znaczenie zgrubień utworzonych za pomocą sufiksów tych dwóch sufiksów jest podobne do pozostałych augmentatywów z innymi formantami. Większy stopień nasilenia znaczenia cechuje sufiks *-usina*. Sufiks *-čuga* charakteryzuje się natomiast znaczeniem augmentatywnym z pewną dozą pejoratywności.

16 W odniesieniu do derywacji rzeczowników nieżywotnych należy zauważyć, że czasami w tego typu procesie zamiast augmentacji dochodzi do zmiany znaczenia (por. np.: *kožura* ‘świńska skóra’, czy *lubura* ‘beczka z kory młodego drzewa’).

17 <https://sr-rs.facebook.com/FanoviVesneRivas/videos/1747054405585413/?hc_ref=PAGES_TIMELINE>.

18 <<https://www.srbijadanas.com/vesti/drustvo/pozarevljani-se-zgrozili-zbog-prizora-zena-usred-gradavrsila-nuzdu-u-kanti-za-smece>> (pisownia oryginalna).

19 <<http://www.alo.rs/bila-bi-to-je-acina-u-tri-cina-mozda-bi-i-mama-malo-dobila-video/19251>>.

20 Obok częstszego *glavurda*.

21 <https://sr-rs.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1120654134649549&id=836672129714419> (pisownia oryginalna).

Z kolei do innych, dużo rzadszych sufiksów tworzących rzeczownikowe derywaty augmentatywne (ale w wielu sytuacjach też i pejoratywne) zaliczyć można formanty:

- *čaga*: *rupčaga* (< *rupa* ‘dziura’);
- *čurina*: *maščurina* (< *mast* ‘maść’), *koščurina* (< *kost* ‘kość’);
- *dura*: *pijandura* (< *pijanac* ‘pijak’);
- *enda*²²: *curenda* (*cura* ‘dziewczyna’);
- *endra*: *selendra* (< *selo* ‘wieś’), *cipelendra* (< *cipela*);
- *erda*: *ručerda* (< *ruka*);
- *erina*: *kučerina* (< *kuća*);
- *esina*: *ljudesina* (< *ljudi*), *telesina* (< *telo*)
- *eskara*: *ljudeskara* (< *ljudi*), *popeskara* (< *pop* ‘duchowny prawosławny’) itp.

Te, jak i inne przykłady świadczą o tym, że serbska leksyka potoczna bogata jest w rzeczownikowe derywaty augmentatywne tworzone za pomocą sufiksów. Mnogość sufiksów wykorzystanych w tym typie derywacji odzwierciedla pomysłowość Serbów w zakresie tworzenia form zgrubiałych rzeczowników. Przeprowadzona analiza pokazała również pewną tendencję dotyczącą produktywności serbskich sufiksów augmentatywnych. Biorąc pod uwagę mnogość derywatów z pewnymi przyrostkami nasuwa się wniosek, iż niewątpliwie do najbardziej produktywnych współcześnie sufiksów uczestniczących w tego rodzaju zabiegu należy przyrostek *-ina* (i jego rozszerzenia *-etina*, *-urina* oraz *-čina*), a także sufiks *-ura*. Świadczą o tym stale powstające nowe derywaty z tymi sufiksami. Na drugim biegunie z kolei znajdują się nieproduktywne przyrostki, które w przeszłości uczestniczyły w nielicznych przypadkach derywacyjnych tego typu (por. np. *-čaga*, *-dura* itp.) i produktywność ich dzisiaj praktycznie stała się zerowa.

22 Augmentatywy z tym formantem posiadają silne nacechowanie pejoratywne.

BIBLIOGRAFIA

- Babić 1991:** Babić S. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Zagreb 1991.
- Babić 1996:** Babić S. Sufiksalna tvorba uvećanica u hrvatskome književnome jeziku. – *Suvremena lingvistika*, Vol. 41-42, nr 1-2 lipanj 1996, 11-20.
- Bugarski 2006:** Bugarski R. *Žargon. Lingvistička studija*, Beograd 2006.
- Ćorić 1995:** Ćorić B. O nekim specifičnostima sufiksalne derivacije imenica u srpskom razgovornom jeziku. – *Književnost i jezik*, XLII/1-2, 2006, 35-41.
- Grabias 1981:** Grabias S. *O ekspresywności w języku*, Lublin 1981.
- Grzegorzczkova – Laskowski – Wróbel 1999:** Grzegorzczkova R., Laskowski R., Wróbel H. (red.). *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Słowotwórstwo*, Warszawa 1999.
- Grzegorzczkova 1979:** Grzegorzczkova R. *Zarys słowotwórstwa polskiego*, Warszawa 1979.
- Kašić 1987:** Kašić J. Produktivna morfološka sredstva u žargonu. – *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 16/1, 1987, 71-74.
- Klajn 2003:** Klajn I. *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku. Drugi deo. Sufikacija i konverzija*, Beograd – Novi Sad 2003.
- Kristal 1998:** Kristal D., *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*, preveli Ivan Klajn i Boris Hlebec, Beograd 1998 (oryginal: Crystal D., *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, Basil Blackwell Ltd. Oxford 1985).
- Polański 2003:** Polański K. (red.) *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, Wrocław 2003.
- Radulović 1956:** Radulović J. Augmentativno-pejorativna značenja nekih imenica. – *Naš jezik*, VIII, 1956, 106-113.
- RSJ 2007:** Vujanić M., Gordan-Premk D., Dešić M., Dragičević R., Nikolić M., Nogo Lj., Parković V., Ramić N., Stijović R., Tešić M., Fekete E. (ur.). *Rečnik srpskoga jezika*, Novi Sad 2007.

NETOGRAFIA

- <http://niskevesti.rs/abe-nislije-novogodisnji-specijal/>.
- <http://sjp.pl/augmentatyw>.
- <http://vukajlija.com/kafancina/724218>.
- <http://www.alo.rs/bila-bi-to-je-acina-u-tri-cina-mozda-bi-i-mama-malo-dobila-video/19251>.
- http://www.b92.net/putovanja/komentari.php?nav_id=715080.
- http://www.danas.rs/nedelja.26.html?news_id=344706&title=Lagano+ateriranje.
- <http://www.los-balkan.com/index.php?topic=426031.10;wap2>.
- <http://www.serbiancafe.com/lat/diskusije/mesg/15/17117237//ova-zgradurina-zida-se-potpuno-bespravno.html?5>.
- <http://www.telegraf.rs/jetset/1341055-miroslav-ilic-alkohol-me-je-pretvarao-u-cudoviste>.

<http://www.telegraf.rs/vesti/beograd//1386449-seljak-ili-seljacina-sta-je-uvreda-sta-kompliment-a-sta-zanimanje>.

https://sr-rs.facebook.com/FanoviVesneRivas/videos/1747054405585413/?hc_ref=PAGES_TIMELINE.

https://sr-rs.facebook.com//permalink.php?story_fbid=1120654134649549&id=836672129714419.

<https://www.mycity-military.com/Ostalo-5/Ko-je-ubio-Patrisa-Lumumbu.html>.

<https://www.srbijadanas.com/vesti/drustvo//pozarevljani-se-zgrozili-zbog-prizora-zena-usred-gradavrsila-nuzdu-u-kanti-za-smece>.